

ד. 1) מנה את עדרו ולא הספיק לגמור המנין עד שמת אחד, מה דינם, ומדוע? 2) היו לו ארבע עשר כבשים, האם חייב להכניסם כולם לדיר להתעשר? וכיצד יש לו לנהוג בנותרים, ומדוע? וכיצד דינם היכא דהיו לדיר שני פתחים או שלשה ולא יצאו כולם מפתח אחד, ומדוע?

ה. 1) כיצד יש לבאר את הברייתא "תשעה עשר טלאים לא יאמר אברור עשרה ואטול מהן אחד והשאר פטורין וכו'", ומה ההכרח לבאר הכי? 2) יצאו שני בהמות כאחת, כיצד יש לו לנהוג, ומדוע? וכיצד הדין היכא דלא מנאן באופן הראוי, ומדוע (רש"י ותוס'?) 3) המונה זוגות זוגות או מאות מאות, מי התקדש בקדושת מעשר, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדין זה אף למה שנשאל בשאלה הקודמת, או לדין המונה עשר תשעה למפרע, ומדוע?

ו. 1) מה דינו של התשיעי או שמיני שקראו עשירי, ומדוע? והאם הכי דינא אף בגוונא דקרא אף לעשירי עשירי, ומדוע? 2) מה דינו של האחד עשר או שתים עשר שקראו עשירי, ומדוע? והאם יש נפקא מינה היכא דקרא לעשירי תשיעי (פרט) או קראו אחד עשר, או לא קרא לעשירי כלל בשם, ומדוע (גמ' ותוס'?) 3) האם אלו הדינים דתשיעי ואחד עשר משכחת להו אף בהדי הדדי, ומדוע?

ז. 1) יצאו שנים בתשיעי וקראן עשירי או תשיעי, כיצד יש לנהוג בהן, ומדוע? 2) יצאו שנים בעשירי, וקראן עשירי או אחד עשר, מה דינם של אלו הבהמות, ומדוע? והאם סותר הוא לדין המבואר גבי "עקירה", ומדוע? 3) מי שנתערבו לו שלמים ומעשר, כיצד יש לו לנהוג בענין הקרבתן ולענין סמיכה ולענין זריקת דם, ומדוע?

ח. 1) מה דינה של תמורת מעשר (פרט), ומנלן? והאם אפשר להמיר את התשיעי שקראו עשירי או את האחד עשר שקראו עשירי, ומדוע? ואי מהני ביה תמורה, מה דינה של התמורה? 2) כיצד הדין בשליח שטעה וקרא לתשיעי עשירי או לאחד עשר עשירי, ומדוע (רש"י ותוס')? והאם אפשר ללמוד את דינו מדין שליח התורם ופיחת או הוסיף מדעתו של בעל הבית, ומדוע?

מסכת ערכין

ט. 1) מה הוא "ערכין" ומה הוא "נדרים" דקתני במתניתין, והאם מהני בהו כינויין (תוס')? 2) מאי אתי "הכל" דקתני גבי מעריכין ונערכין נודרים ונידרין לרבווי (באר היטב)? והאם אף לטריפה יש ערך, ומנין (תוס')? 3) האם מהני סמיכה על קרבן חבירו, ומנין? ומה דינו כשעשאו שליח, ומנין? והאם אפשר ללמוד מהתם לענין שליח לכל התורה, ומדוע (תוס')? 4) האם יורש יכול להמיר או לסמוך על קרבן אביו, ומדוע? ומדוע הובא ענין זה בסוגיין? 5) מה דין שותפין בסמיכה, ומדוע (תוס')?

י. 1) מה דין אשה בתמורה, ומנין? והאם אפשר ללומדה משאר דיני התורה, ומדוע (תוס')? 2) מה דין קטן בסוכה בציצית ובתפילין, ומהיכן ירענן לה? והאם דינו בציצית תליא בפלוגתא אי ציצית חובת גברא אי חובת מנא, ומדוע (תוס')? 3) "הכל חייבין בראיה", מאי ראייה (תוס')? והאי "הכל" מאי לרבווי? 4) קטן התוקע בשופר בשבת האם חייבים למחות בו (פרט), ומדוע (תוס')?

יא. 1) מה דינן של נשים ועבדים בקריאת המגילה, ומדוע? והאם יכולים להוציא אחרים (רש"י ותוס'), ומדוע? 2) מה דינם של קטנים נשים ועבדים בחובת הזימון (גמ' רש"י ותוס'), ומה דינם להצטרף עם הגדולים הזכרים, ומדוע? 3) האם דיני מצורע נוהגין אף בקטנים ובנשים (פרט), ומדוע (רש"י ותוס')? 4) בהן שאינו בקיא בשמות הנגעים ובדינם, האם יכול לטמא נגעים (פרט)?

יב. 1) מאי אתי "הכל מעלין לארץ ישראל" לרבויה (רש"י ותוס')? ומאי אתי לרבויה "ואין הכל מוציאין"? ואמאי לא ילפינן לה מדקתני "הכל מעלין" (תוס')? 2) מה דינן של כהנים והולכי דרכים במצוות סוכה, ומדוע? 3) אמאי סלקא דעתין דכהנים יפטרו ממצות ציצית? והאם מהאי סברא יש ללמוד אף את דין הנשים בציצית, ומדוע (תוס')? 4) כיצד ינהגו הכהנים בענין הנחת תפילין, והאם אית רבותא בהאי הנהגה?

יג. 1) אמאי סלקא דעתין דכהנים יפטרו מתקיעת שופר דראש השנה (גמ' ותוס')? ומאי טעמא באמת חייבום (גמ' ותוס')? 2) שלשה שאכלו אבל אין יכולים כולהו לאכול מהרדי, האם חייבין בזימון (גמ' ותוס')? 3) מאי אתי לאשמועינן הא דתני דהכל חייבין בזימון כהנים לווים וישראלים? ומאי אתי לאשמועינן הא דתני הכל מעריכין כהנים לווים וישראלים (באר היטב)?

יד. 1) האומר הרי עלי "ערך", כמה חייב ליתן (גמ' ותוס'), ומדוע? והאם ישנו בדין "השג יד" ומדוע? והאם באומר על אחד דיודע לו שיעור ערכו "ערכו עלי" נמי נאמר האי דינא, ומדוע (תוס')? 2) האומר ערך מת או ערך גוסס עלי, האם חייב בערכו ומדוע? ומה הקשו התוס' על דין זה? 3) האומר ערך פלוני ופלוני עלי, מה דינו, ומנלן? 4) אשה שהעריכה, או המעריך מנוול ומוכה שחין, מה דינו, ומנלן?

בהצלחה!

תשובות למבחן בכורות נח סא, ערכין ב ד

א. (1) לדעת רבי עקיבא הזמן הוא פרוס הפסח פרוס עצרת ופרוס החג. וכן עזאי מודה לרבי עקיבא דפרוס הפסח, אמנם סבר דחודש אדר לעולם חסר, ועל כן אפשר לקבוע דזמנו בכ"ט אדר. ולענין שבועות סבר דסגי מראש חודש סיון משום דלא נפיש בהמות, ואם יקדימו הגורן כבר ימכרו הכל ולא ישאר בהמות לעולי רגלים. וקודם החג הגורן הוא בכ"ט באב, משום דהסתפק שמא א' באלול הוא הראש השנה למעשר בהמה, ובעינין לעשות גורן קודם א' אלול כדי שיהיה ניכר לא לעשר משל אב ומשל אלול יחד. ולדעת רבי אליעזר ורבי שמעון, קודם הפסח הוא ב' שבתות דנמצא הוא א' ניסן, דסברו דזה הוא הזמן דמקדימים לדרוש בהלכות החג, וכן בראש חודש סיון כבן עזאי, וקודם לסוכות הוא בכ"ט אלול, דאף דהיה מן הראוי לעשותו בא' תשרי, מכל מקום כיון דהוא יום טוב ואין מעשרין ביום טוב הקדימוהו, ועוד כדי שיהיה ניכר לא לעשר משל שני שנים, דלדבריהם ראש השנה למעשר בהמה הוא א' תשרי.

(2) אין מעשרין ביום טוב משום סקרתא. וכתבו התוס' בתירוץ הראשון דהיה מקום לאוסרו אף משום מקדיש ביום טוב, אבל אי משום הא לא היה לאוסרו באכילה, משום דהוי גזירה לגזירה. ובהמשך דבריהם כתבו דאין לאסור משום הקדש כיון דעשירי מאיליו קדוש. (3) לדעת רש"י אמר הכי על רבי עקיבא דהוא נקרא "קרחה" דהוא אביו של רבי יהושע בן קרחה. והתוס' כתבו דהא לא יתכן, ועל כן ביארו דהוא רבי אליעזר בן עזריה ונקרא הכי משום שיהיה קרח וכמבואר בירושלמי. אי נמי, שם אדם הוא. והובא בסוגיין להקשות אמאי בן עזאי הסתפק בזמן ראש השנה למעשר בהמה, הא חכם גדול הוא ויודע להבחין בטעם הסברא וכדהעיד על עצמו דכל חכמי ישראל לפני כקליפת שום חוץ מן הקרח הזה.

(4) אי נימא דראש השנה למעשר בהמה הוא א' אלול, יש לו לצרף רק את הנולדים באלול ובתשרי, והנולדים באב פטורים. ואם ראש השנה הוא א' תשרי, יש לו לצרף רק את הנולדים באב ובאלול, ואלו הנולדים בתשרי ימתינו לגורן אחר. ולדעת בן עזאי דיש ספק כיצד פסקינן, יש לו להכניסם כולם לדיר, אמנם יטול רק מאלו הנולדים מאלול, נולדו רש"י הוא על ידי שימנם רבוצים, ולתוס' הכא לא אסרו משום לא יבקר, דהם ממה נפשך יש להם צירוף, והשאר פטורים ממה נפשך, או משום שהתעשרו או משום דהוי ספק.

ב. (1) מכניסים לדיר ופותח פתח קטן שרק אחת תוכל לעבור, ומניח אימותיהן מבחוץ כדי שיצאו מעצמן דהרי "יעבור" כתיב ולא שיעבידו. והיכא דאין לו אמא בגוונא דחייב בעישור, יש לו להוציאן על ידי ירק, אלא דלכתחילה אין להוציאן על ידי ירק כדי שלא יהיה לו היכר לא להכניס יתום או לקוח הפטורים. ומעבירן בשבט ומונה אחת שתים וכו' ולעשרי סוקרו בסיקרא ואומר הרי זה מעשר. ואם לא העבירן אלא מנאן רבוצים נמי יצא, דהא כתיב "העשירי יהיה" מכל מקום. וכן אם לא קראו עשירי הרי הוא קדוש דהא כתיב "יהיה קודש" מכל מקום. אמנם הא דבעינן עשירי הוא מעכב. ולדעת רבי יוסי בר יהודה סגי אף אם יטול אחת מעשר בלא שתהיה דווקא עשירי. ומסקינן דטעמו משום דהוקש מעשר בהמה למעשר דגן, וביארו התוס', דלהכי מהני אף בצורה של נטילה אחת מעשר, אמנם הוא רק לדעת אבא אלעזר בן גומל דסבירא ליה דמהני באומד ולא בעינן שיהיו דווקא שוים. [ועיין רש"י בכת"י ביאור אחר]. (2) אחד מן המנויים כולם פטורים, דהא המנויים נפטרו כבר במנין הראוי, ועתה הרי אינו ידוע מי כבר נפטר ולהכי יש לפטור את כולם. ואחד מן המעושרין כולם בספק מעשר, וכולם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומם.

(3) כתבו התוס' דבתרומה גדולה לכתחילה יש לעשות באומד כדי לעשות מצוה מן המובחר. וכן כתבו דלאבא אלעזר בן גומל המקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה, אף בתרומת מעשר יש לכתחילה להפריש באומד. ובדעת רבנן הסתפקו התוס' האם לא מהני כלל, ואדרבה מעשרותיו מקולקים, או דהיכא דאינו מכוון להרבות מהני בדיעבד. ולדעת אבא אלעזר בן גומל צריך לומר דלא חיישינן כלל למרבה במעשרות. ומבואר בסוגיין דהוא הדין לענין מעשר מקישים לתרומה או לתרומת מעשר לענין אומד.

ג. (1) רש"י פירש או בגוונא דאומר בפיו ההפרשה אלא דאינו מוציא ההפרשה מן הטבל. או בגוונא דכלל לא אומר בפיו אלא נותן עיניו. והתוס' כתבו, דודאי דדיבור לא בעינן לענין הפרשה לכולי עלמא. ודעת אבא אלעזר בן גומל דמהני בכל דוכתי, דהא כתיב "ונחשב" ובהאי קרא הוקשו תרומה גדולה ותרומת מעשר, ומעשר הא נמי הוקש לתרומה. ובדעת רבנן כתבו התוס', דלכאורה נמי פשיטא דמהני בכל דוכתי, דהא "ונחשב" גבי תרומת מעשר איירי והוא הדין תרומה גדולה ומעשר. אמנם בדעת רש"י (כת"י) כתבו התוס' דנראה דבתרומת מעשר אינו נוהג, דהא פירש דבמחשבה הוא דפליגו רבי ורבי יוסי בר יהודה גבי נטל אחד וקרא שמו עשירי. וכתבו דשמא יש טעם אמאי לאו אוקמי הקרא דונחשב אתרומת מעשר דבה איירי. והוסיפו התוס', דאף לענין מן המוקף דילפינן מדכתיב "ממנו" בתרומת מעשר, ילפינן דווקא לתרומה גדולה ולא לתרומת מעשר, ורק מדרבנן יש להפריש אף תרומת מעשר דווקא מן המוקף.

(2) רבא חידש דעשירי קדוש ואפילו נשאר בדיר. ומדתני בברייתא "אף שלא קראו עשירי קדוש" איכא למדחי דאיירי דלא קראו מעשר אבל קראו קודש. ולפירוש נוסף ברש"י כוונת הברייתא דיש בו רק קדושה אבל אינו מעשר. וכן מדתני קרא לתשיעי עשירי ויצא העשירי ולא דיבר דהתשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר, נמי אין ראיה דהא העשירי יצא והוברר, אי נמי איירי דהראה עליו שהוא עשירי. וכן אין להוכיח מדתני דקרא לתשיעי עשירי ומת עשירי בדיר דהתשיעי נאכל במומו וכולם פטורים, דיש לומר דמשום מנין הראוי נפטור. אבל מדתני קרא לתשיעי עשירי ונשאר עשירי בדיר דהתשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר, שפיר יש להוכיח כדרבא.

ד. (1) אם מן המנויים מתו, פשיטא דישלים המנין והעשירי קדוש והשאר פטורים. ואם מת אחד מאלו שעדיין לא נימנו, אלו המנויים כבר נפטרו במנין הראוי ואפילו שלא התעשרו, ויליף לה רבא מדכתיב "אשר יעבור" פרט לאלו שכבר עברו. (2) חייב להכניס את כולם לדיר להתעשר, והנותרים התחייבו כבר במעשר ואינו יכול למוכרם עד שיצרפן לגורן אחר. [מלבד היכא דהם משל שנה שעברה דתו אין להם צירוף]. ואם יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח זה, כל היוצאים נפטרו משום מנין הראוי, ובאותו פתח שיצאו ממנו עשרה הרי העשירי קדוש. ואם יצאו קודם ארבעה ואחר כך ששה מפתח אחר, נמי כולם נפטרו במנין הראוי. אבל אם יצאו קודם ששה ורק אחר כך ארבעה מפתח אחר, רק הששה נפטרו, דלהם הא היה צירוף ואיכא מנין הראוי, אבל לארבעה הא כבר לא נמצא צירוף ולא נפטרו משום מנין הראוי.

ה. (1) מסקינן דכיון דאמר רבא דאם יש לו טפי מעשרה בהמות באופן שאין עולה מעשר לכולם, אלו הנותרים אסורים במכירה ובאכילה עד שיצטרפו לגורן אחר, צריך לומר דמאי דקתני בברייתא דהשאר פטורים היינו דווקא היכא דהיה לדיר שני פתחים ויצאו תשעה מפתח זה ותשעה מפתח זה, דבכהאי גוונא האחד הותר היה יכול להשלימם ולהכי כולם פטורים. אבל אין לומר דאיירי דלעשירי התחיל במנין חדש וקראו אחד, דהא מאיליו הוא קדוש. ולמאן דאמר למנין שלו הוא קדוש, יש לאוקמי באופן שהוציאן זוגות וזוגות דבכהאי גוונא כולם כבר נפטרו.

2) יש לו למנותם כשני בהמות, והעשירי יהיה קדוש. אבל אם יצאו בתשיעי, אין לו תקנה ותרומתו קדשי, ואם קראן תשיעי הרי הם חולין ומעשר מעורבין, ואם קראן בעשירי הרי הן תשיעי ועשירי מעורבין ועיין לקמן דינם. ואם מנאן באחת מבואר במתניתין דהם מקולקלים. ופירש רש"י דהרי דינם דהתשיעי נאכל במומו והעשירי קדוש בקדושת מעשר, והוא הרי סבור דהתשיעי למנינו הוא חולין והעשירי הוא קדוש. אי נמי, כיון דכל מנינו קודם התשיעי והעשירי התקלקל, הדין הוא דירעו עד שיתסאבו ויאכלו במומם. אי נמי, איירי דווקא במתכון ואין התשיעי קדוש משום דהתשיעי שקראו עשירי בכוונה אינו קדוש. אי נמי, כוונת מתניתין מקולקלין דדינו כקרא לתשיעי עשירי דתרווייהו קדשי. והתוס' פירשו, דהכא דיצאו שתי בהמות כאחד וקראן בשם אחד, יש להסתפק האם נחשבים כאחד או לאו, ולהכי קדושתן בספק ויאכלו במומן.

3) לדעת רב מארי העשירי למנינו הוא הקדוש, והיינו הזוג העשירי או המאה העשירי. ולדעת רב כהנא אזלינן בתר הבהמות והעשירית היא קדושה מאיליה. ואמרינן דאינו ראייה לדינא דמתניתין, משום דהכא בכוונה קראו הכי, אבל בנפקו תרי כהדדי לא מהני. וכן אינו ראייה להמונה עשר תשע, דהתם אף למנינו הוא עשירי דהרי כך הוא מנין הפרסיים.

ו. 1) תשיעי שקראו עשירי חלה עליו קדושה לענין הא דאינו נאכל בלא מום, וילפינן לה מדכתיב "כל מעשר" דבין שהוא עשירי ובין שרק קראו עשירי לעולם קדוש הוא, אמנם דווקא בתשיעי ולא בשמיני, דילפינן מעשירי דכשם שהוא קרוב למנינו כך הנך רק אם קרובים למנינו קדושים. ומבואר במתניתין דאף אם לא עקר מן העשירי את שמו, התשיעי קדוש. אמנם דעת רבי שמעון בר יהודה דאף לענין תשיעי בעינן עקירה כל שכן מאחד עשר שקראו עשירי.

2) אחד עשר שקראו עשירי קדוש וכדילפינן מדכתיב "כל מעשר", ודווקא אחד עשר ולא שתיים עשר, משום דבעינן קרוב למנינו. ומבואר במתניתין דקרוב הוא שלמים, ולקמן ילפינן לה מדכתיב בשלמים "אם מן הבקר". ומבואר במתניתין דבעינן שיעקור את שמו של העשירי, והיינו שיקראנו תשיעי, אבל אם קראו עשירי או שתק, לא הוי עקירה ואין האחד עשר קדוש להקרב שלמים. וכתבו התוס' בפירוש אחד, דאם קרא לתשיעי תשיעי, לא יהני מה דיקרא לעשירי תשיעי ואכתי הוי עשירי ולא הוי עקירה, ודווקא היכא דשתק בתשיעי חשיב עקירה. ואם קראו לעשירי אחד עשר נמי הוי עקירה. אמנם דעת רבי דהיכא דיש לו כמה מעשרות בדיר, אם קרא לעשירי אחד עשר יש לפרש דבריו דהיינו עישור ראשון ולא חשיב עקירה.

3) לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון טעות בתשיעי ואחד עשר אין תרווייהו קדושים, ויליף לה ממה עשירי דהוא רק אחד, אף טעותו רק אחד מתקדש, ואמרינן דסבר כרבי יהודה דמשוי לטעות מעשר תמורה, וסבר כאבוב דאין ממירין וחוזרין וממירין.

ז. 1) קראן עשירי הרי עשירי ותשיעי מעורבין, דהרי הוא כקרא לתשיעי עשירי, ותרומתו יאכלו במומן, ולוקין על גיזה ועבודה. ואם קראן תשיעי, הרי חולין ומעשר מעורבין זה בזה, דהרי העשירי קדוש אף מאיליו, ויאכלו במומן, אבל אין לוקין על גיזה ועבודה מספק שמא אינו העשירי.

2) קראן עשירי הרי עשירי ואחד עשר קדוש, והוי כמעשר ושלמים שהתערבו דדינן יתבאר להלן. ואמרינן בגמ' דאינו סותר למאי דאמרינן דבעינן עקירה משום דבבת אחת שאני. ודעת רב אשי דאף בבת אחת לא מהני כל דלא היה עקירה. ואם קראן אחד עשר, הרי עשירי וחולין מעורבין זה בזה, דהעשירי קדוש אף מאיליו.

3) בברייתא אחת מבואר דירעו עד שיסתאבו, ואמרינן דהאי תנא סבר כרבנן דאין מביאין את הקדשים לבית הפסול, דהא בשלמים נותן החוזה והשוך רק לכהנים וכיון דהכהנים מועטין הן, יש לחוש שמא לא יספיקו לאוכלם לשני ימים ולילה, וכיון דשמא אינו אלא מעשר החוזה והשוך דידה חזי לכולי עלמא, אסור להביאו לידי פסול, ולהכי תרווייהו ירעו [ויפדם מספק שמא הוא שלמים]. ואית ברייתא דתני בה יקרבו, ואמרינן דהוא רבי שמעון דסבר מביאין את הקדשים לבית הפסול, וכתב רש"י דיש לזרוק את דמם שתיים שהן ארבע כשלמים. וכן הסיקו התוס', והוסיפו דיתנה דאם הוא מעשר יהיה המתנה הנוספת לשם עצים [אמנם כתבו דאיכא מאן דאמר דיתנם במתנה אחת]. ואין לסמוך עליהם דשמא הוא מעשר דאינו טעון סמיכה. ואית ברייתא דתני דימותו. ומסקינן דאיירי במעשר בזמן הזה דקנסינן ליה להמיתו.

ח. 1) מעשר אפשר להמיר, אבל אין תמורתה קרבה [דילפינן העברה העברה מבכור]. ואת התשיעי אי אפשר להמיר דהא אינו קרב כלל. ואת העשירי לדעת רבי מאיר אפשר להמיר משום דהוא גופיה אינו תמורה, ולדעת רבי יהודה אי אפשר להמירו משום דהוא גופיה חשיב תמורת מעשר ואין תמורה עושה תמורה. ואף דאיהו גופיה חשיב תמורה מכל מקום אין דינו כתמורת מעשר דאינה קרבה, דהא ילפינן מקרא דאיהו קרב.

2) שליח שקרא לתשיעי עשירי נחלקו בו רב פפי ורב פפא, דלרב פפי קדוש משום דאומר לו מה הפסדתיך הרי יכול לאכלו במומו. ולרב פפא אינו קדוש דיאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. ואם קרא לאחד עשר עשירי, לכולי עלמא אינו קדוש, משום דהפסידו חוזה ושוק. והתוס' הוסיפו דכבר עשה שליחותו מאחר שיצא העשירי דהרי אפילו מאיליו קדוש, ותו אינו שליח לעשות האחד עשר נמי מעשר. ואין ללמוד את דינו מדין תורם וטועה, דהתם יכול לומר להכי אמדתיך ולא טעות הוא.

מסכת ערכין

ט. 1) ערכין הוא דיאמר ערכי או ערך פלוני עלי, ומחויב ליתן כפי הערך הקצוב בתורה לפי שניו של הנערך. ונדריים, היינו האומר דמי פלוני עלי, דמחויב ליתן דמים כפי שווי בשוק להמכר כעבד. וכתבו התוס' דלא הווכר במתניתין כינויין משום דלא הוצרכו לתקנם, דדווקא בנדריים דהרגילות לומר ה', תיקנו כינויין כדי שלא יזכיר שם ה'.

2) הכל מעריכין אתי לרבות מופלא הסמוך לאיש. הכל נערכין אתי לרבות מנוול ומוכה שחין דאפילו דאין לו דמים, לא ילפינן מהקש דכל שאין לו דמים אין לו ערכין, דהא כתיב "נפשות" לרבויה, וכתבו התוס' דלענין עבד צריך לומר דאיירי בטרפיפה דהא אף במנוול ומוכה שחין יש לו דמים דהא ראוי למוכרו לקנס, ומסוגיין משמע דאף בעבד איכא רבותא בהא דנערך. והכל נודרין קתני אגב הכל נידרין דהוא קתני לרבות דאף קטן פחות מכן חודש יש לו דמים, ואף דקתני לה לקמן, תני והדר מפרש. וכתב רש"י דהוא הדין יש לומר דקאי אכל הני דמפרשי במתניתין. אי נמי, בפחות מכן חודש איכא רבותא דאף דפליגי לענין מעריכו אי נותן לכל הפחות דמיו, מכל מקום לענין נודרו כולי עלמא מודו דחייב.

3) לא מהני וילפינן לה מדכתיב "קרבתו". ואף שליחות לא מהני דהא כתיב "וסמך ידו". וכתבו התוס' דליכא למילף מינה לעלמא משום דאף גבי יבמה קתני וקראו לו ולא שלוחם, וכן לענין עגלה ערופה קתני ומדדו ולא שלוחם, והוי שלשה כתובין הבאין כאחד דלכולי עלמא לא מלמדים.

4) לדעת רבי יהודה יורש אינו ממיר ואינו סומך, דבסמיכה כתיב "קרבנו" יתירא למעט קרבן אביו, וילפינן אף לתחילת הקדש דאינו יכול להמיר. ולרבנן יכול להמיר ולסמוך, דהא בתמורה כתיב "המר ימיר" לרבות קרבן אביו, וילפינן לסוף הקדש דאף יכול לסמוך. והיינו דקתני "הכל סומכין והכל ממירין" למסתם כרבנן, ולהכי הובא ענין זה בסוגיין דאיירי בכל "הכל" דקתני מה אתי לרבוויי.
5) לדעת רבנן יורשין סומכין וכתב רש"י דכולהו סומכין, ומרבינן לה מדכתיב "קרבנו" יתירא וליכא למימר דאתי למעט, עיין בשיטה ובתוס'. ולדעת רבי יהודה, מעיקרא אמרינן דאין סומכין כולהו דהא לדידיה בעינן תו קרבנו למעט קרבן אביו. וכתב רש"י דאחד כן סומך, וביארו התוס' דהא דאין כולם סומכים ילפינן לה במנחות מתנופה, והתם הרי אחד כן מניף. ואמרינן דאי בעית אימא אף רבי יהודה מודה דשותפין סומכין, ומחד קרבנו ילפינו חבירו וגוי, ומחד אביו, וחד לרבות שותפין.

1) אשה יכול להמיר, ולרבי יהודה ילפינן לה מדכתיב "המר ימיר", ולרבנן דמהמיר ימיר ילפינן לרבות קרבן אביו, ילפו לה מדכתיב "ואם". וכתבו התוס' דבלאו האי קרא לא הוי מרבינן אשה משום דהפרשה בלשון זכר נאמרה, והכא ליכא למימר משום השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה כדאמרינן בתמורה [דשאני תמורה דאינה בשל ציבור].
2) קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה, והיינו דקתני "הכל חייבין בסוכה". וקטן היודע להתעטף, והיינו או כעטיפת הישמעאלים, או אחד מלפניו ואחד מאחוריו לימין ולשמאל, אביו חייב להטיל לו ציצית, כדקתני "הכל" חייבין בציצית. וכן היודע לשמור תפילין בקדושה חייב אביו לקנות לו תפילין כדקתני "הכל חייבין בתפילין". וכתבו התוס' דאף אי נימא דטלית חובת מנא מכל מקום בעינן קטן היודע להתעטף, משום דרק בגברא החייב בציצית נאמר דאף כלי קופסא דידיה חייבים.
3) הסיקו התוס' דהאי ראייה היינו אפילו קרבן. ואתי לרבות או חצי עבד חצי בן חורין למשנה אחרונה דכופין את רבו לשחררו, דלא נימא דהתמעט משום דכתיב "את פני האדון ה'" יצא זה דיש לו אדון אחר, דשאני איהו דכופין את רבו לשחררו. אי נמי אתי לרבות סומא באחת מעיניו ודלא כרבי יוחנן בן דהבאי הפוטרו. אי נמי חיגר ביום הראשון ונתפשט ביום השני למאן דאמר דכל יום הוא חובה לעצמו ולא תשלומים דראשון הוא.

4) קטן שהגיע לחינוך אין מעכבין בעדו, אלא אדרבה מתעסקין עמו עד שילמד דהא אף איהו חייב בשופר. אבל קטן שלא הגיע לחינוך, מבואר במתניתין דאין מעכבין בעדו אבל לא מלמדים אותו. וכתבו התוס' דאיירי אפילו בקטן שכבר הגיע לחינוך שבת אבל לא הגיע לחינוך שופר, דאי לא הגיע כלל לחינוך פשיטא הוא למאן דאמר קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו.

1) אף נשים חייבות במקרא מגילה משום דאף הן היו באותו הנס, וכתב רש"י דאף מוציאות אחרים ואפילו זכרים. והיינו דקתני "הכל כשרים לקרות את המגילה". אמנם התוס' כתבו בשם הבה"ג דנשים אינן חייבות אלא בשמיעה ואינן יכולות להוציא אחרים זכרים אלא נשים. ומבואר בתוס' דאף בעבדים איכא חיובא. [אמנם עיין בשו"ע סימן תרפ"ט, ומשנה ברורה שם].
2) קטן היודע למי מברכין מבואר בסוגיין דמצטרף לזימון, אמנם כתבו התוס' דהאידידא נהוג דאינו מצטרף כלל וכדאמרינן בירושלמי דבעינן שני שערות. ונשים ועבדים חייבים בזימון, אמנם אינם מצטרפין עם הזכרים דהא אין ברכתן שוה, דלנשים אין ברית ולעבדים אין נחלה. וכתבו התוס' דמכל מקום אף לנשים גופייהו אינו חובה אלא רשות.

3) טומאת מצורע נהוגת אף בקטן, דהא כתיב "אדם כי יהיה בעור בשרו". וכן נוהג באשה דהא כתיב "והצורע" דמשמע דקאי בעוד מצורע והיינו אשה. ואמרינן דמכל מקום אין האשה פורעת ופורמת, דעלה כתיב בקרא "איש". וכתבו התוס' דמסתברא טפי למעט מינה אשה ולא קטן, משום דגנאי הוא לה.

4) אם יש עמו ישראל חכם שאומר לו אמור טמא, יכול לראות הנגעים, ובלבד דיסברו לו וסביר. וכתבו התוס' דיש מפרשים דקאי על הישראל המורה לו, אבל הכהן אף דלאו סביר אפילו דמסברי ליה כשר.

1) הכל מעלין אתי לרבות דאפילו עבד מעלה, ולרש"י היינו דאם רוצה למכרו יכול העבד לכופו למכרו רק בארץ ישראל. והתוס' פירשו בשם ר"י דיכול לכוף עבדו אפילו העברי לעלות עמו לארץ ישראל. ועוד פירשו, דאף אם אינו רוצה למכרו יכול העבד לומר לרבו אן תעלני לארץ ישראל או תמכרני. ואין הכל מוציאין אתי לרבות דאם העבד ברח לארץ ישראל, אין רבו כופהו לשוב לביתו בחוץ לארץ. וכתבו התוס' דאיכא בהא רבותא טפי מרישא, דשאני רישא דרוצה למכרו, או דאיירי בעברי. אי נמי, סלקא דעתין שיש לקונסו לעבד משום דברח, אי נמי רישא איירי דווקא היכא דהרב הולך תדיר לארץ ישראל בלאו הכי.
2) כהנים חייבים בסוכה שלא בעידן עבודה, ואין יכולים לפטור עצמן בטענה דאינם יכולים להיות עם נשותיהן ולא תשבו כעין תדורו הוא, דמכל מקום בזמן שאינו עובד הרי יכול להיות בסוכה (ועיין היטב במפרשים כוונת הגמ'). וכן הולכי דרכים דווקא בעודן הולכים פטורים, אבל כשאין הולכין הרי חייבים.

3) סלקא דעתין דכיון דהותר להם כלאיים [והיינו למאן דאמר דאבנטו של כהן הדיוט נמי משל כלאיים היה], אינם חייבים בציצית שהוקשה לכלאיים. וכתבו התוס' דאין לחייב נשים בציצית כי היכי דחייבים בכלאיים דילפינן מהא דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, משום דהוקשה כל התורה לתפילין לפוטרה.

4) תפילין של יד אין להם להניח בזמן עבודה, דהא בעינן בגדי כהונה על בשרו, ואינו יכול להניח תפילין של יד כדין תחת בגדיו. אבל תפילין של ראש חייבים דהא איכא מקום שער בין מצחו למצנפת. וקמשמע לן דאף דכתיב "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות" מכל מקום לא אמרינן דכל דאינו בעל ירך אינו בטוטפות.

1) סלקא דעתין דכהנים יפטרו כיון דתני דשוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, וכהנים כיון דאינן בכל מצוות דיובל, דהא בהשמטת קרקע דינם דאם הקדישו שדה אחוזה ומכר הגזבר לאיש אחר, אינו יוצא לכהנים ביובל כישראל המקדיש שדה אחוזה ומכרו לגזבר והגיע יובל, אלא חוזר הוא לבעליו, הוי אמינא דאף אינו בחיובי ראש השנה. קמשמע לן דכיון דבהשמטת כספים שוה ביובל הוא הדין לענין ראש השנה. וביארו התוס' דהשמטת כספים אינו נוהג ביובל אלא בשמיטה, אלא דבזמן שאין נוהג השמטת כספים אף היובל אינו נוהג, והיינו כוונת הגמ' דנוהג בהשמטת כספים.

2) אם אכלו עם כהן שאכל קדשים, אף דהישראלים אינן יכולין לאכול משלו, מכל מקום הוא יכול לאכול משלהם ולהכי יש צירוף. ואם כולהו אינן יכולים לאכול משל חבריהן, כגון במודרי הנאה, כתבו התוס' דלכאורה אינן מצטרפין. אמנם סיימו דכיון דיכולים להשאל שפיר מצטרפין.

3) אתי לאשמעינן דכהנים חייבים ואף דאכלו קודש וכתיב ביה דאכילתן היא הכפרה וסלקא דעתין דלא חשיב אכילה לצירוף, קמשמע לן דהוי בכלל ואכלת ושבעת וחייב בזימון. והא דקתני הכל נערכין אתי לאשמעינן אף לכהן, דלא תימא דכיון דכתיב במעריך עני "והעמידו לפני הכהן" ודרשינן ולא כהן לפני כהן, הוא הדין דאינו בערך כלל. קמשמע לן דישנו בערך. [אמנם אביו סבר

דכיון דכתיב בפדיון הבן "בערכך" וכהן אינו בפדיון הבן, הוא הדין דאינו בערכין. ורבא דחה דבריו מכח איל אשם דגם כתיב "בערכך" ולא אשכחן פטורא או רבותא בטומטום ואנדרוגינוס אף דאינם בערכין].

יד. (1) האומר הרי עלי ערך סתם, נותן שלשה שקלים שהוא שיעור הערך המועט שבתורה, דתפסת מרובה לא תפסת. ואם אמר ערך זכר עלי, נותן חמשה שקלים שהוא הערך הקטן ביותר שיש בזכר. ונחלקו בגמ' האם יש בו דין השג יד, דאיכא מאן דאמר דהכא ליכא דהא הוא כמפרש להדיא הרי עלי שלשה שקלים דהרי יודע דזה הוא חיובו. ואיכא מאן דאמר דאף בו יש דין השג יד, דהא אמר "ערך". וכתבו התוס' דדוקא הכא דאמר ערך סתם איכא מאן דאמר דאין בו השג יד, משום דאמר סתם והוי כמחייב עצמו בשלשה שקלים. אבל אם אמר ערך פלוני עלי אפילו דיודע כמה ערכו לא אמרינן דהוי כמתחייב בשיעור ערכו, דגזירת הכתוב היא דכל דאמר "ערך פלוני" יש לו דין השג יד.

(2) תרווייהו ממעטינן מדכתיב "והעמידו הכהן והעריכו". והוא הרי לאו בר העמדה. והקשו התוס' דהאי קרא אנודר קאי וגוסס שנדר וודאי דהוי נדר. [ומעיקרא אמרינן דמת התמעט מדכתיב "נפשות". אמנם דחינן דאיצטריך למילי אחריני].

(3) חייב בערך אחד וילפינן לה מדכתיב "נפשות", ובהאי קרא איכא תרי יתורי דהא הוי מצי לכתוב "נפש", ולהכי ילפינן מינה נמי למילי אחריני וכדיתבאר להלן.

(4) אשה שהעריכה חייבת דהא כתיב "נפשות" לרבות. ואף דילפינן מינה לאומר ערך מאה עלי ולאומר ערך אבר שהנשמה תלויה בו, כוליהו שקולים ומתרבי מחד קרא. ומדכתיב ביה תו יתורא דהוי מצי למיכתב נפש, ילפינן לרבות ערך מנוול ומוכה שחין.